

Инсон ва қонун

www.hudud24.uz

2022 йил 17 май
сешанба
№ 18 (1326)

www.hudud24.uz
insonvaqonun@adliya.uz
fb.com/hudud24official/
t.me/hudud24official/

hudud24
Endi 24 soat siz bilan

- Энг сўнгги хабарлар
- Хукукий маълумотлар
- Тахлилий мақолалар
- Мурожаатга жавоблар

Божхоначилар музейига
борганмисиз?

Албатта, бориб кўринг!

8-БЕТ

Миннатдорлик

БИЗ УЧУН ЗАРРАЧА ЭЪТИБОР ҲАМ
ТОҒДЕК КУЧ БЕРАДИ

Юртимизда саховатпеша, меҳридарё инсонлар кўп. Баъзан шундай инсонлар осмонни суяб туради деб ўйлаб қоламан. Вилотимизда мен каби имконияти чекланган шахсларга зарур меҳнат шароитлари яратиб берилмоқда. Пойтахтимизда ўтказиладиган савдо-сотиқ акцияларида иштирок этишимизга ҳам имкон берилди. Адлия вазирлиги томонидан учинчи марта ўтказилган "Биз биргемиз" савдо-ярмаркасида ҳам иштирок этдик.

Яқинда Ўзбекистон ногиронлар жамияти туман бўлими томонидан 24 нафар мен каби жисмоний имконияти чекланган шахслар Самарқанд шаҳрига зиёратга олиб борилди. Бизга исми сир тутилишини истаган вилот депутатимиз ўз ҳисобидан сирли равишда ёрдам берибди. Барчамизга хурмат ва эҳтиром кўрсатилди.

Бизга алоҳида эътибор ва ҳурмат кўрсатаётган шундай саховатпеша, беназир инсонларга миннатдорчилигимизни етказмоқчи эдим. Бу хабар балки ким учундир оддийдек туюлар, лекин биз учун заррача эътибор ҳам тоғдек куч беради.

Зиёдаҳон ХУРРАМОВА,
Яккабоғ тумани

АЙТСАМ ТИЛИМ, АЙТМАСАМ ДИЛИМ КУЙМОҚДА...

Ёхуд писта пўчоғидан кема ясамайлик!

ЛОТИН алифбоси ислохоти, аниқроғи, саводимиз ҳақида анчадан буён ёзмақчи бўлиб юргандим. Бугун фурсат етганга ўхшайди. Тўғри, тил бўйича мутахассис эмасман. Аммо, бутун миллатнинг тарбия қуроли бўлган алифбо кимларнингдир ноғорасида ўйнаш ёки фалон давлатлар бу алифбога аллақачон ўтиб бўлди-ку, демак, биз ҳам ўтишимиз зарур, деган бир ёқлама, тор қарашларга асосланмаслиги кераклигини яхши биламан.

Ислохот ниқоби...ми?

Ҳамма гап "Биз қайси алифбода халқимизнинг саводсизлигини камайтира оламиз ёки бизга қайси алифбода ёзиш, ўқиш, илм олиш, иш юритиш маъқул?", деган ҳақли саволларга жавоб топишда. Жавоб топганда ҳам омманинг, халқнинг, бутун бошли миллатнинг эҳтиёжи, истагини инобатга олган ҳолда ҳулоса чиқариб жавоб топиш зарур. Халқимизнинг саводсизлиги эвазига жаҳонга "юз тутадиган" бўлсақ, бундан кимга фойда-ю, кимга зарар?! Бу савол ўша алифбо устида "ишлаётган", гўёки жаҳон ва маҳаллий таҳрибадан келиб чиқиб, алифбони жудаям қулайлаштирмоқчи бўлаётган юзлаб тилшунос олимларимизнинг ҳаёлига келдимикан? Тилшуносларнинг ўзига ишончсизлигини, сохта миллатпарварлигини лотин ёзуви тўғрисидаги баҳс-мунозараларнинг чувалашиб кетгани-ю, амалдаги "ислохот"-нинг анча чўзилиб кетганидан ҳам билса бўлади. Нима бўлганда ҳам бу — ислохот ниқобидаги ҳалокат бўлмасин!

Баъзан халқимизнинг анча-мунча қатлами саводсиз эканлиги ҳақида очиқ-ойдин фикрлар билдирилса, айримлар норози бўлишади. "Дунёни эгаллашга қодир ёшларимиз бор-ку, нуқул саводсизлар ҳақида гапириш, оддий нарсага ҳам ваҳима қилиш шартми, деб ёқандан олишади. Камбағаллигимизни тан олаяпмиз-ку, нега саводсизлигимизни яшираемиз, тан олишга уяламиз, ор қиламиз?"

Яна бир оддий ҳақиқат бор — саводли одам ҳеч қачон камбағал бўлмайди. Демак, саводсизликни тугатмасдан туриб камбағалликни тугатиш ҳақида ўйлаш хомхал эканлигини унутмайлик! Мана, айрим замондошларимизнинг ачинарли савиясини, қиёфасини кўриб ўзингиз баҳо беринг.

6-БЕТ

Турфа олам

ЭРТАЛАБ “ЧЎЗИЛИШ” СОҒЛИҚ УЧУН ФОЙДАЛИЛИГИНИ БИЛАСИЗМИ?

Уйқудан кейин ёки таранг ҳолатда ўтирган ҳолда мушаклар сусаяди, сут кислотаси уларда тўпланиб қолади ва уни тарқатиш керак. Танани чўзиш мушакларнинг ҳаракатланишига ёрдам беради, танани “жанговар” ҳолатга келтиради ва кайфиятни кўтаради.

ЁМҒИРГА АЛЛЕРГИЯНГИЗ ЙЎҚМИ?

Тахминан юз миллион кишидан биттасининг ёмғирга аллергияси бўлади. Уларнинг териси учун сувнинг ҳар қандай таъсири тери қизаришини, шишишни келтириб чиқаради. Бундай одамларнинг ёмғир остида қолиб кетиши эса уларнинг ўлимига сабаб бўлиши мумкин.

ЛИФТ БЎЛМАСА, ХАФА БЎЛМАНГ!

Тадқиқотчиларнинг маълум қилишича, оддий пиёда юришдан кўра, зинадан юқорилаш вақтида кўпроқ вазн йўқотиш кузатилади экан. Зина бўйлаб юқорига кўтарилиш энг кўп қувват сарфланувчи машғулотлардан бири экан — бунга оддий жисмоний машқларга нисбатан 50 фоиз кўп қувват сарфланар экан.

ШИППАКДА МАШИНА ХАЙДАГАНГА ЖАРИМА БОР

Испанияда ҳайдовчилар учун ажойиб қоидалар мавжуд. Ҳайдовчилар энгсиз кийимда ёки соҳил шиппакларида машина ҳайдашса, 150 евро, соҳил атрофида ёки қум устида машиналарни қолдиришса, 6000 еврогача жарима тўлашга мажбур бўлишади. Шунингдек, машина ҳайдаётганда ойнадан қўл ёки кафт чиқарилса, 100 евро жарима солинар экан.

ТОМА-ТОМА КЎЛ БЎЛУР...

Жўмракдаги игнадек тешикдан тўхтамасдан сув томиб турса, бир суткада тахминан 840 литр сув оқиб кетади.

ТАНАНГИЗДА ҚАНЧА ЁҒ БОР?

Совун ёғдан тайёрланади. Одам танасида 7 бўлак совун тайёрлашга етарлигидан ёғ мавжуд.

48 ЙИЛ ЎТИБ КАШФ ҚИЛИНГАН

Консерва очадиган пичоқ консерва ўйлаб топилгандан 48 йил ўтиб кашф этилган.

КИТОБ ЎҚИБ ЖАЗОНИ ҚИСҚАРТИРДИ

Бразилия қамоқхоналарида ҳар бир ўқиб тугатилган китоб жазо муддатини 4 кунга қисқартиради.

50 МИНГ СЎЗ ЁЗАДИГАН РУЧКА

Битта сифатли шарикли ручка билан тахминан 50 минг донга сўз ёзса бўлар экан.

Мадина ҲАМДАМОВА тайёрлади.

ЙЎЛ қоидаси — умр фойдаси. Сўнгги пайтларда бу пурҳикмат гапнинг моҳияти янада теранроқ намоён бўлмоқда. Чунки йўл ҳаракати иштирокчилари, айниқса, ҳайдовчилар томонидан мазкур қоидаларга амал қилмаслик, аниқроғи йўл қоидасини менсимаслик ҳолатлари ортиб кетди. Оқибатда юз берган йўл-транспорт ҳодисаларининг, ундан жабрланган, шу жумладан ҳаётдан бевақт кўз юмганларнинг “салмоғи” ҳам шунга яраша.

Қоидаларга йўл ҳам бўйсунди

Таҳлиллар сўнгги пайтларда йўл-транспорт ҳодисаларининг 75 фоизини 35 ёшгача бўлган ҳайдовчилар содир этаётганлигини кўрсатмоқда. Тўғри, мамлакатимизда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш тизимини такомиллаштириш соҳасида кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда. Аммо кўрипаётган чора-тадбирларга қарамасдан, ўлимга олиб келган йўл-транспорт ҳодисаларининг сони ҳамон юқорилигича қолмоқда. Бинобарин, жорий йил 11 февраль куни Президентимиз бошчилигида ўтган видеоселектор йиғилишида бу борада республика-мизда тизимли муаммолар борлиги танқид қилиниб, 2021 йилда содир этилган 10 мингдан зиёд йўл-транспорт ҳодисаси туфайли 9 мингдан ортиқ инсон жароҳатлангани, энг ачинарлиси, 2 минг 500 га яқин одам, шундан 263 нафар болалар вафот этгани таъкидлаб ўтилди. Афсуски, йўллардаги фалокатларнинг 25 фоизи йўл ҳолати ёмонлиги ва инфратузилмаси оқилона ташкил этилмагани оқибатида келиб чиқмоқда.

Биргина, Тошкент вилоятида шу йилнинг ўтган тўрт ойи мобайнида автомобиль йўлларида жами 165 минг 149 та қоидабузарлик ҳолатлари аниқланган. Шундан 55 минг 414 таси бевосита йўл транспорт ҳодисасига сабаб бўлувчи кўпол қоидабузарликларни ташкил этади. Пиёдалар томонидан эса 17 мингдан ортиқ қоида бузганлиги аниқланди. 592 нафар велосипедчига маст ҳолда велосипед бошқариб, йўл ҳаракати қоидаларини бузганлиги учун маъмурий баённо-лар расмийлаштирилди. Шу ўринда маст ҳолда велосипед бошқариб, йўл ҳаракати қоидаларини бузган фуқаролар Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 138-моддаси 5-қисмига биноан базавий ҳисоблаш миқдорининг 3 баробари (бугунги кунда 810 минг сўм) миқдоридан жаримага тортилишини эслатиб ўтамыз.

Эътироф этиш керак, 2022 йил 4 апрель куни Давлатимиз раҳбарининг “Автомобиль йўлларида инсон хавфсизлигини ишончли таъминлаш ва ўлим ҳолатларини кескин камайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори эълон қилинди. Мазкур қарорда автомобиль йўллари инфратузилмасини такомиллаштириш ва уларнинг сифатини яхшилаш, йўл ҳаракати иштирокчиларининг “пиёда — жамоат транспорти — велосипед — автотранспорт” устуворлиги асосида хавфсиз ҳаракатланиш учун ишончли шарт-шароитлар яратиш, ҳайдовчиларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малака-

сини ошириш тизимига инновацион педагогик технологияларни жорий қилиш, ҳайдовчи ва пиёдаларнинг йўл ҳаракати қоидаларига риоя қилиш маданиятини ошириш, ҳар қандай қоидабузарлик учун жазо муқаррарлигини таъминлаш асосий вазифа этиб белгиланди.

Бундан ташқари, йўл ҳаракати қоидалари асосларини боғалиқдан синдиришни йўлга қўйиш, ушбу амалиётни мактабгача таълим ташкилотлари ва умумтаълим мактабларида жорий этиш, йўл ҳаракатини ташкил этишни тўлиқ рақамлаштириш, илгор ахборот-коммуникация технологияларини жорий қилган ҳолда янги бошқарув ва назорат тизимлари татбиқ қилинади.

Шу маънода айтганда, Адлия вазирлиги томонидан жорий йил 15 майдан 15 июнга қадар “Қоидаларга йўл ҳам бўйсунди” шiori остида йўл ҳаракати хавфсизлиги бўйича ҳуқуқий саводхонлик ойлиги эълон қилинди. Айни ойлик доирасида йўл ҳаракати иштирокчиларининг ҳуқуқ ва бурчлари оммавий ахборот воситалари ҳамда ижтимоий тармоқларда кенг ёритилиши кўзда тутилган. Хусусан, huquqiportal.uz платформасида йўл ҳаракати қоидалари бўйича бепул онлайн ўқув курслари, “Ҳуқуқий ахборот минбари” руқни остида эса мутахассислар иштирокида ОАВ орқали жонли эфирлар ташкил қилинади.

Шунингдек, радиоэфирларда совринли ҳуқуқий викториналар ўтказилиб, “Бир қадам” номи остида ижтимоий видеороликлар танлови эълон қилинмоқда. Мактаб ўқувчиларида йўл ҳаракати бўйича амалий кўникмаларни шакллантириш мақсадида “Street law”, йўловчиларга йўл ҳаракатларини содда, раван тилда тушунтириш мақсадида “Huquqi taxi” хизматини йўлга қўйиш режалаштирилган.

Адлия вазирлиги томонидан ўтказилаётган мазкур ойлик аҳоли орасида, энг аввало, ёшлар ва умумтаълим мактаблари ўқувчиларида йўл ҳаракати борасидаги билимларини оширишга, қонунга итоат этиш ва унга риоя қилиш кўникмаларини шакллантиришга, бир сўз билан айтганда, барча йўл ҳаракати қатнашчиларининг одоби, маданияти ва онгини оширишга хизмат қилади.

Азиз, ҳайдовчи ва йўловчилар! Йўлларда доимо ҳушёр бўлинг. Бугун қоидаларга йўл ҳам бўйсунганини эсдан чиқарманг.

Эркин ДОРИПОВ,

Тошкент вилоят адлия бошқармаси
масъул ходими

УЙИМИЗ БУЗИЛИБ, БИЗГА УЙ БЕРИЛМАСЛИГИ МУМКИНМИ?

— Шу кунларда тинчимиз йўқолди. Уйимизни бузиш тўғрисида огоҳлантириб кетишди. Бизга фақат компенсация пули тўланар экан. Уни пластик картага тушириб берилиши айтилди. Мен, қўшниларим ҳам уйимиз бузилаётганидан норозимиз. Уйимиз бузилиб, бизга уй берилмаслиги мумкинми?

— Уйингиз Сиз ва оила аъзоларингизнинг розилигисиз бузилмайди, албатта. Ер участкалари давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан уйи (квартираси) бузилиши лозим бўлган фуқароларни турар жой билан таъминлаш ёки уларга яқка тартибда уй-жой бериш қонуний тартибда амалга оширилиши шарт. Ўзбекистон Республикасининг Уй-жой кодекси 27, 28-моддаларига кўра, ер участкалари давлат ёки жамият эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан фуқаролар мулкда бўлган уйлар (квартиралар) бузилган тақдирда, мулкдорларга уларнинг танлови бўйича ва тарафлар келишувига кўра, уй-жой майдонининг ижтимоий нормасидан кам бўлмаган сахнадаги, барча қулайликлари бўлган, аввалгисига тенг қимматли бошқа турар жой мулк қилиб берилади. Ховлисдаги дов-дарахтларнинг бозор қиймати бўлган, ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати тўлиқ ҳажмда тўланади.

Бузилаётган уйнинг (квартиранинг) ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати берилаётган уй-жойнинг ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда, бу фарқ мулкдорга компенсация қилиниши лозим. Берилаётган уй-жойнинг ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати бузилаётган уйнинг (квартиранинг) ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда эса, бу фарқ уй-жой берилган ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқ берилган пайтдан эътиборан беш йил ичида мулкдор томонидан компенсация қилиниши лозим.

Ер участкалари давлат ёки жамият эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан фуқаролар мулкда бўлган уйлар (квартиралар) бузилган тақдирда, мулкдорларга уларнинг танлови бўйича яқка тартибда уй-жой қуриш учун белгиланган норма до-

ирасида ер участкаси берилади. Бунда ер участкасини ўзлаштириш даврига уч йилгача муддат билан ижара шартномаси асосида вақтинча уй-жой берилиб, бузилаётган уйларнинг (квартираларнинг), иморатларнинг, иншоотларнинг ва кўчириб ташланган дов-дарахтларнинг бозор қиймати, шунингдек, олиб қўйилаётган ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати берилаётган ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг бозор қийматлари ўртасидаги фарқлар тўлиқ ҳажмда қопланади.

АЛИМЕНТ ПУЛИ КАМАЙТИРИЛИШИ ҚОНУНИЙМИ?

— Никохимиз бекор қилинганига уч йил бўлди. Уч нафар фарзандим бор. Собийқ турмуш ўртоғим ишида муаммо бўлгани учун энди алиментни камроқ тўлашни айтди. Алимент пули камайтирилиши мумкинми?

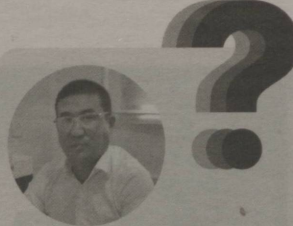
— Ўзбекистон Республикасининг Оила кодекси 105-моддасига кўра, алимент тўлаётган ота-онанинг бошқа voyга етмаган болалари бўлиб, ундан қонунда белгиланган миқдорда алимент ундирилганда ўша болалар алимент олаётган болаларга нисбатан моддий жиҳатдан камроқ таъминланиб қоладиган бўлса, шунингдек, алимент тўлаётган ота (она) ногирон бўлиб, моддий жиҳатдан қийналиб келаётган бўлса ёки алимент олаётган шахс мустақил даромадга эга бўлган тақдирда, алимент миқдори суд томонидан камайтирилиши мумкин.

Агар voyга етмаган бола давлат ёки нодавлат муассасаларининг тўлиқ таъминотида бўлса, суд алимент тўлаётган ота ёки онанинг моддий аҳолини ҳисобга олиб, тўланаётган алимент миқдорини камайтириш ёки уни алимент тўлашдан озод қилиш ҳақида ҳал қилув қарори чиқариши мумкин.

Алимент миқдорини камайтириш ёки уни тўлашдан озод қилиш учун асос бўлган ҳолатлар тугаганда манфаатдор тараф алимент қонунда белгиланган миқдорда ундирилишини талаб қилиб, судга мурожаат этишга ҳақли.

МАҲКУМЛАР ҚАНДАЙ АФВ ЭТИЛАДИ?

— Ўғлим судланиб, озодликдан маҳрум қилинганига икки йил бўлди. У қилган ишидан жуда пушаймон. Маҳкум ахлоқи ўзгарган тақдирда муддатидан олдин озодликка чиқиши мумкинми? Маҳкумлар қандай афв этилади, бунинг қонуний тартиби қандай?

Саволларга “Мадад” ННТ Наманган вилояти Янгиқўрғон тумани ҳуқуқий маслаҳат бюроси бош мутахассиси
Музаффар ТЎХТАСИНОВ
жавоб берди.

— Ҳа, албатта. Ўғлингиз афв этилиб, озодликка чиқиши мумкин. Фақат афв этиш Президент Фармони билангина амалга оширилади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 8 майдаги 5439-сонли Фармони билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасида афв этишни амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги Низомга мувофиқ, афв этиш маҳкумни жазодан тўлиқ ёки қисман озод этадиган ёки суд томонидан тайинланган жазони бошқа енгилроқ жазо билан алмаштирадиган ёхуд судланганликни олиб ташлайдиган инсонпарварлик акти ҳисобланади.

Афв этиш муайян маҳкумга нисбатан индивидуал тартибда амалга оширилади ҳамда уни оқлайдиган ва у томонидан жиноят содир этганлик фактини бартараф қиладиган ҳолат ҳисобланмайди. Афв этиш Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони билан қабул қилиш орқали амалга оширилади. Ўзбекистон Республикаси Президенти ўз ихтиёрига кўра исталган маҳкумни ёки жазони ўтаб бўлган шахсни афв этиши мумкин. Афв этиш Ўзбекистон Республикаси судлари томонидан ҳукм қилинган Ўзбекистон Республикаси фуқароларига, чет эл фуқароларига ва фуқаролиги бўлмаган шахсларга нисбатан қўлланилади.

Афв этиш қўйидаги шаклларда амалга оширилади:

- асосий ва ижро этилмаган қўшимча жазодан тўлиқ ёки қисман озод қилиш;
- жазодан муддатидан илгари шартли озод қилиш;
- умрбод озодликдан маҳкум қилиш жазосини ёки жазонинг ўталмаган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш;
- судланганликни олиб ташлаш.

ЎЗБЕКИСТОН Республикасининг “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонунининг 15-моддасига биноан, жисмоний ва юридик шахсларга давлат органларига, ташкилотларга ва уларнинг мансабдор шахсларига яқка тартибда ёки жамоа бўлиб мурожаат этиш ҳуқуқи кафолатланади.

МУРОЖААТ ЭТИШ ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТ БЕЛГИСИ ҲАМДИР

Албатта, мурожаат этиш ҳуқуқи ихтиёрий амалга оширилади. Ҳеч ким бирон-бир мурожаатни ҳимоя қилишга ёхуд унга қарши қаратилган ҳаракатларда иштирок этишга мажбур қилиниши мумкин эмас.

Хорижий давлатларнинг жисмоний ва юридик шахслари ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон Республикаси давлат органларига, ташкилотларига ва уларнинг мансабдор шахсларига мурожаатни ушбу Қонунга мувофиқ амалга оширади.

Гарчи, мурожаат қилиш Конституциямизда фуқароларнинг сиёсий ҳуқуқлари қаторига киритилган бўлса-да, ўз моҳиятига кўра у нафақат сиёсий, балки ижтимоий ва иқтисодий хусусиятга ҳам эгадир. Негаки, шахснинг мурожаати унинг иқтисодий, ижтимоий ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган бўлиши ҳам мумкин. Давлат органига ариза билан мурожаат этилганда мурожаат этувчининг ўз хоҳиш-истаги, эркин-иродасини ифода этиш, таклиф билан мурожаат этганида давлат ва жамият ишларини бошқаришда иштирок этиш, шикоят билан мурожаат этганида эса бузилган ҳуқуқларини тиклаш имкониятлари мавжуд бўлади.

Бош қомусимизнинг 20-моддасида “Фуқаролар ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалга оширишда бошқа шахсларнинг, давлат ва жамиятнинг қонуний манфаатлари, ҳуқуқлари ва эркинликларига путур етказмасликлари шарт” дея белгиланган конституциявий қоида мурожаат этиш ҳуқуқига ҳам тааллуқли. Аксинча, шахс мурожаатининг оқибатига қараб, маъмурий ёки жиноий жавобгарликка тортилиши мумкин. Қолаверса, била туриб ёлгон маълумотлар баён этилган мурожаатларни қўриб чиқишда қилинган ҳаражатлар ўша шахсдан ундириб олинади.

“Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонун билан ғайриқонуний хусусиятдаги ариза, таклиф ва шикоятлар нафақат жисмоний ва юридик шахслар, балки жамият ва давлат манфаатларига ҳам зид эканлиги эътироф этилган. Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари ғайриқонуний хусусиятда эканлиги аниқланганда, жавобгарлик масаласи ҳуқуқ ва манфаатли бузилган шахс, жамоат ташкилотлари ёки давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг мурожаатлари асосида ваколатли давлат органи томонидан ҳал этилиши белгиланган.

Юқорида таъкидланганидек, хорижий давлатларнинг жисмоний ва юридик шахслари ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасининг давлат органларига мурожаат этиш ҳуқуқи кафолатланиши Конституциямизнинг 23-моддасида “Ўзбекистон Республикаси ҳудудидagi чет эл фуқароларининг ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ таъминланади” дея қайд этилган сўзларнинг амалий ифодасидир. Бундай қоида “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) тўғрисида”ги Қонуннинг 10-моддасида ҳам қўзда тутилган. Унга кўра, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидagi чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар ўз ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини бузаётган ташкилотлар ёки мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари ёхуд ҳаракатсизлиги устидан Омбудсманга шикоят билан мурожаат қилиш ва Омбудсман эса ушбу шикоятни қўриб чиқиш ва у бўйича ўз текширувини ўтказиш ҳуқуқига эга.

Хулоса ўрнида шунини таъкидлаш ўринли, Ўзбекистонда фуқароларнинг, шунингдек, хорижий давлатларнинг жисмоний ва юридик шахслари ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг мурожаат этиш ҳуқуқлари қонун доирасида кафолатлангани ҳуқуқий демократик давлатнинг энг муҳим белгиси ҳамдир.

Хуршид ПИРНАЗАРОВ,
Тошкент вилояти адлия бошқармаси
масъул ходими

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

АДЛИЯ

СУРХОНДАРЁ

ЖОРИЙ йилнинг март ойида Президентимизнинг 2020 йил 30 октябрдаги “Соғлом турмуш тарзини кенг тарғиб этиш ва оммавий спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони ижросини таъминлаш юзасидан Термиз туман мактабгача таълим бўлимида амалга оширилган ишлар мониторинг қилинди.

Мазкур Фармоннинг 13-бандида 2021 йил 1 январдан барча давлат органлари ва ташкилотларида, соғлом турмуш тарзи ва оммавий спортни ривожлантириш мақсадида меҳнат жамоаларида фаолият юритаётган ходимга “Спорт тарғиботчиси” қўшимча вазифасини юклаш ва унинг базавий лавозим маошига 20 фоиз миқдорида устама белгилаш йўлга қўйилиши белгиланган қарамасдан, туман мактабгача таълим бўлимига қарашли 16 та мактабгача таълим ташкилотида Фармонда белгиланган 20 фоиз устама пуллари тўлаб берилмаётганлиги аниқланди.

Туман адлия бўлими томонидан 16 нафар мактабгача таълим ташкилотининг спорт йўриқчилари манфаатида суд буйруқлари киритилиб, туман мактабгача таълим бўлимида 26 миллион 329 минг 546 сўм ундириш тўғрисида Термиз туманлараро судининг суд буйруғи чиқарилди.

Баҳодир АШУРОВ,
Термиз туман адлия бўлими бошлиғи

СИРДАРЁ

ФУҚАРО И.Қаршибоевнинг мурожаати “Соғлиқни сақлаш ва таълим тизими ходимларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш” акцияси доирасида ижобий ечим топди. У 2020 йилда Сирдарё вилоят “Болалар кутубхонаси”га котиба вазифасига ишга қабул қилинган. Роппа-роса бир йилдан сўнг “Янги ахборот технологиялари ва интернет синфи” бўлимига асосий ходим боласи икки ёшга тўлгунча берилган таътилдан қайтгунча қадар бўлим бошлиғи лавозимига вақтинча ишга ўтказилган ва у билан 2020 йил 2 сентябрда тузилган меҳнат шартномаси ўз-ўзидан бекор бўлган. Ирода ишсиз қолиш хавфини сезиб, Сирдарё вилоят адлия бошқармасининг “Ишонч телефони”га мурожаат қилишга мажбур бўлган.

КОТИБНИНГ МУРОЖААТИ ИЖОБИЙ ҲАЛ ЭТИЛДИ

Мазкур мурожаат ўрганилиб, вилоят “Болалар кутубхонаси” томонидан Меҳнат кодекси талаблари бузилишига йўл қўйилганлиги аниқланди. Жумладан, Меҳнат кодексининг 96-моддасида доимий бошқа ишга ўтказиш иш берувчининг буйруғи билан расмийлаштирилади. Бошқа доимий ишга ўтказиш ҳақида буйруқ чиқариш учун ходим билан тузилган меҳнат шартномасига киритилган ўзгаришлар асос бўлади. Вақтинча бошқа ишга ўтказиш унинг муддати кўрсатилган ҳолда буйруқ билан расмийлаштирилади, деб белгиланган. Меҳнат кодексининг 105-моддаси учинчи қисмида иш жойи сақланиши лозим бўлган ходимнинг ишда бўлмаган вақтига мўлжаллаб тузилган меҳнат шартномаси шу ходим ишга қайтган кундан эътиборан бекор қилинади, деб белгиланган бўлиб.

Шунга қўра, адлия бошқармаси томонидан фуқаро И.Қаршибоевни ўз ишига тиклаш тўғрисида вилоят “Болалар кутубхонаси”га тақдимнома киритилди. И.Қаршибоев ишга тикланди, қонунбузилишга йўл қўйгани учун ходимлар бўлими бошлиғига “ҳайфсан” интизомий жазоси берилди.

Тимур КАРИМОВ,
Сирдарё вилоят адлия бошқармаси масъул ходими

ТОШКЕНТ

ФУҚАРО Д.Йўлдошева Паркент туманидаги “Баркамол авлод” болалар мактабида маданий оммавий тадбирлар ташкилотчиси лавозимида ишлаган. 2019 йил ноябрь ойида фарзанди икки ёшга тўлгунча қадар бола парвариши учун таътилга чиққан. Таътидан сўнг ишини давом эттириш учун болалар мактаби директориға ариза билан мурожаат этган бўлса-да, унинг ҳақли талаби директор томонидан рад этилган. Бундан норози бўлган фуқаро амалий ёрдам беришни сўраб, туман адлия бўлимига мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ТАЪТИЛГА ЧИҚҚАН ХОДИМ ИШДАН БЎШАДИ ДЕГАНИ ЭМАС!

Адлия бўлими томонидан мурожаат юзасидан ўтказилган ўрганиш давомида аниқланишича, фуқаро Д.Йўлдошева ҳақиқатан ҳам 2011 йил 27 майдан буён тумандаги “Баркамол авлод” болалар мактабида маданий оммавий тадбирлар ташкилотчиси лавозимида ишлаганлиги, 2019 йил ноябрь ойида ҳомиладорлик таътилига ва 2020 йил 8 апрелдан фарзанди икки ёшга тўлгунча қадар бола парвариши

учун таътилга чиққанлиги, таътил тугагач, 2021 йил 24 сентябрда ҳамда 2022 йил 5 январда мактаб директориға ишига тиклашни сўраб, ариза билан мурожаат қилганлиги, бироқ директор уни ишига тикламаганлиги маълум бўлди.

Тўпланган ҳужжатларга қўра, ушбу ҳолат юзасидан болалар мактаби директори томонидан Меҳнат кодексининг 234-моддаси талабларига риоя этилмаган-

лиги ва фуқаро Д.Йўлдошеванинг ҳуқуқлари бузилганлигини инобатга олиб, уни аввалги ишига тиклаш мақсадида фуқаролик ишлар бўйича Юқоричириқ туманлараро судига даъво аризаси киритилди. Даъво аризаси тўлиқ қаноатлантирилиб, Д.Йўлдошева ўз ишига тикланди.

Гулбой РАҲМОНҚУЛОВ,
Паркент туман адлия бўлими бошлиғи

СУРХОНДАРЁ

МУЗРАБОТ туман юридик хизмат кўрсатиш маркази томонидан Президентимизнинг 2020 йил 6 ноябрдаги “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонининг туман халқ таълими бўлимидаги ижроси ўрганилди.

Ўқитувчиларга ижара ҳақи тўлаб берилди

Мазкур Фармоннинг 6-кичик бандида, 2021 йил 1 январдан бошлаб олис ҳудудларда жойлашган бюджет ташкилотларида меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун келган олий маълумотли мутахассисларга уй-жойларни ижарага олганлик (ижарада турганлик) учун базавий ҳисоблаш миқдорининг 2 бараварида ҳар ойлик пул компенсацияси тўлаб берилиши кўрсатилган. Бироқ тумандаги 29-умумтаълим мактабида Навоий вилоятдан меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун келган олий маълумотли ҳуқуқ фани ўқитувчиси Эркин Темиров ва француз тили фани ўқитувчиси Мадина Файзуллаевага 2021 йил сентябрдан 2022 йил

январь ойига қадар уй-жойларни ижарага олганлик учун Фармонда кўзда тутилган базавий ҳисоблаш миқдорининг 2 бараварида яъни — 540 минг сўмдан ҳар ойлик компенсация тўлаб берилмасдан келинганлиги аниқланди.

Туман адлия бўлими томонидан туман халқ таълими бўлимига киритилган тақдимномага асосан олис ҳудудда ишлаётган 2 нафар ўқитувчининг қонуний манфаати тикланди, уларга 5 миллион 400 минг сўм ижарага олганлик учун ҳақ ундириб берилди.

Сафар ТУРСУНОВ,
Музработ туман адлия бўлими бошлиғи

КАШҚАДАРЁ

МУБОРАК туманидаги 10-умумий ўрта таълим мактаби ходими Д.Зиядова ва бошқалар тўланган устама пуллари қайтариб олинганлигидан норози бўлиб, Қашқадарё вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилган.

ҚАЙТАРИБ ОЛИНГАН УСТАМА

Президентимизнинг 2021 йил 11 январдаги “Олис ҳудудлардаги бюджет ташкилотларига малякали мутахассисларни жалб қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорида 2021 йил 1 мартдан бошлаб таълим даражаси юқори бўлмаган мактабларда

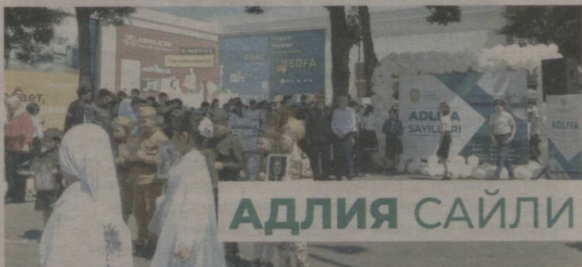
дарс бериш учун бошқа ҳудудлардан жалб қилинган олий ва биринчи тоифага эга ўқитувчи-педагогларнинг базавий тариф ставкаларига махсус устамалар қўйиб, унда бир маъмурий-ҳудудий бирликлар доирасида бошқа туман

ва шаҳарлардан келиб фаолият юритаётган ўқитувчи-педагогларнинг базавий тариф ставкаларига 50 фоиз махсус устамалар тўлаш жорий этилган.

Шунга қўра, мазкур мурожаат вилоят адлия бошқармаси томонидан ўрганилиб, Д.Зиядова ва бошқаларнинг иш ҳақларидан 2 миллион 500 минг сўмдан ушлаб қолинган махсус устамалар апрель ойи иш ҳақиға қўшиб тўланишига ва қолган ойлار учун тўланган махсус устамалар ушлаб қолинмаслигига эришилди.

Элнур ИСМОИЛОВ,
Қашқадарё вилоят адлия бошқармаси масъул ходими

ХАЛҚ БИЛАН!

АДЛИЯ САЙЛИ

МИРЗО Улуғбек туманида жойлашган “Экобозор” ҳудудда Тошкент шаҳар адлия бошқармаси томонидан “Адлия сайли” ўтказилди.

Сайлида Тошкент шаҳар адлия бошқармаси, туман адлия бўлиmlари, ФХДБ бўлими, “Адолат” миллий ҳукукий ахборот маркази, “Малад” ННТ, Савдо-саноат палатаси Тошкент шаҳар бошқармаси ва бошқа мута-садди ташкилотлар иштирок этди.

Малакали мутахассислар томо-нидан фуқароларни кизиктирган ҳукукий саволларга жавоблар берил-ди. Фуқароларни кийнаб келатган муаммолар ўрганилди. Жумладан, фуқаролар томонидан субсидия олиш тартиби, ижтимоий ҳимоя масаласи, коммунал тўловлар билан боғлиқ му-аммолар, оилавий масалалар, арзон уй-жой олиш тартиби, ишга жойла-

шиш, меҳнат низоларини ҳал қилиш билан боғлиқ саволлар берилди.

Азиза АСАДОВА, уй бекаси:

— “Экобозор” га бозор-ўчар қилишга чиққандим. Карнай-сурнай овозини эшитиб, ёшлар йиғилган, концерт бўлган шекли деб ўйла-дим. Кейин бошловчининг гапларини эшитсам, адлия сайли ўтказилаётган экан. Ҳар қадамда столлар қўйилган, давлат хизматлари маркази ходим-ларини кўрдим, адвокатлар, ҳуқуқ-шунослар ҳам шу ерда экан. Кейин билсам, одамлар ўз саволларига жа-воб олишлари мумкин экан. Ҳаммаси бепул. Қўйил-э, шунақа одамларнинг муаммоларини ўзлари келиб тинг-лайдиган вақтлар ҳам келибди, деб хурсанд бўлдим. Байрамона кутиб олишга яна. Субсидия олиш бўйича саволим бор эди. Ҳуқуқий маслаҳат

олдим. Ўзим ростини айтсам, бу савол билан бирон идорага ҳафсала қилиб, ҳеч қачон бормасдим. Бепул ҳуқуқий маслаҳат олдим. Ташкилот-чиларга раҳмат. Шунақа сайиларни кўпайтириш керак. Ҳуқуқий савол-лар бугун ҳар бир одамда топилди.

Рашид МАВЛОНОВ, нафақахўр:

— Эрталабдан болаларга ул-бул хариб қилиш учун бозорга келган-дим. Қарасам, одамлар йиғилган, қизиқиб шу ерга келавердим. Фуқа-ролар ҳуқуқий саволларига жавоб олишгаётган экан. Мен ҳам анчадан бери пенсия бўйича саволим бор эди, қимдан сўрашни билмай юргандим, мутахассислардан сўраб жавоб ол-дим. Бу тадбирлар кўпроқ ўтказилса, ҳаммамиз учун фойдали бўларкан.

Адлия сайлида бадний чиқишлар, сахналаштирилган театр томошалари, меҳнат ярмаркалари ва хунарманд-чилик махсулотлари кўргазмаси ва савдолари, “Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази томонидан нашр этилган расмий адабиётлар ярмарка-си ҳам бўлиб ўтди.

Сайлида “Ҳуқуқий викторина” ўт-казилиб, голиблар эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Жасур ХУДОЁРОВ,
Тошкент шаҳар адлия бошқармаси
масъул ходими

“Ўзимиз келдик” акцияси ўтказилди

АҲОЛИ билан яқиндан мулоқот қилиш, фуқа-роларга ҳуқуқий маслаҳатлар бериш, уларни қонунчиликдаги янгилеклардан хабардор қилиш мақсадида мамлакатимиз бўйлаб “Ад-лия сайли” тадбирлари ўтказилмоқда. Тош-кент вилояти адлия бошқармаси томонидан “Инсон қадрини улуғлаш — энг олий саодат” шиори остида ташкил этилган тадбир Чирчиқ шаҳридаги “Машинасозлар” истироҳат боғида ўтказилди.

Сайлида вилоят адлия бошқармаси, Чирчиқ шаҳар адлия бўлими, ФХДБ бўлими, Давлат хизматлари маркази, нотариуслар, адвокатлар, “Истиқболли авлод”, “Юкса-лиш” нодавлат нотижорат ташкилотлари томонидан “Бепул ҳуқуқий маслаҳат” бурчақлари ташкил этилди. Тахрироти мутахассислар фуқароларнинг муаммоларини эшитиб, улар-ни ҳал этиш бўйича аҳолига тегишли ҳуқуқий-амалий ёрдам кўрсатишди.

Шу жойининг ўзида сайёр давлат хизматлари, нотариал ха-ракатлар ва ФХДБ ҳарақатлари амалга оширилиб, нисизлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш каби қўлаб масалаларга ҳам эътибор қаратилди. “Аёллар дафтари” ва “Ёшлар даф-тарига” киритилган фуқароларнинг murojaatлари алоҳида назоратга олинди.

— Кейинги йилларда юртимизда кенг қўламли ислохот-лар амалга оширилмоқда, — дейди вилоят адлия бошқарма-си бошлигининг биринчи ўринбосари Ҳамдам Назаров. — Бу ислохотлар эса ҳар бир фуқародан ҳуқуқий билим, ҳуқу-кий маданият, ҳуқуқий саводхонлик талаб этади, албатта. Бугунгидек тадбирлар орқали биз аҳолининг адлия орган-лари хамиша улар билан бирга эканлигини ҳис этишларига кўмаклашамиз. Биргина шу тадбир давомида малакали мутахассислар томонидан 43 нафар фуқаронинг муаммоли масалалари бўйича тегишли ҳуқуқий маслаҳатлар берилди.

“Адлия сайли” доирасида “Ўзимиз келдик” акцияси ўтказилиб, аҳолига шу ернинг ўзида мобил автобусда сайёр тартибда давлат хизматлари кўрсатилди. Аҳолидан давлат хизматлари ва ФХДБ соҳасига доир 31 та murojaat қабул қилинди. 19 нафар фуқарога сайёр хизмат кўрсатилди.

“Адлия сайли” тадбири давомида 1 та никоҳ сайёр тартибда қайд этилиб, 2 нафар фуқаронинг фарзандларига туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳномалари расмийлаштириб берилди.

Шу кун юридик техникум ўқувчилари томонидан тадбир иштирокчиларининг адлия ва давлат хизматлари соҳаси-даги ҳуқуқий билимлари ҳам синовдан ўтказилди. Ўқувчи ёшлар иштирокида давлат бошқаруви органлари ва қонун ҳужжатларига оид викторина савол-жавоблари уюштирилиб, голибларга эсдалик совғалари топширилди.

Ёшлар ва имконияти чекланган шахсларга қонунчиликда берилган имтиёзлар, меҳнат муносабатлари, тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун кредит олиш билан боғлиқ тест саволларини муваффақиятли бажарган фаол ёшлар ҳам муносиб тақдирланди.

Тадбирнинг давоми куй-қўшқларга улашиб кетди. Корейс, тожик ва бошқа маданият марказлари томонидан ташкиллаштирилган концерт дастури барчага кўтаринки кайфият улашди.

Тошкент вилояти адлия бошқармаси матбуот хизмати

ЯҚИН ўтмишда муаллифлик ҳуқуқлари бўйича murojaatлар ёки шу мавзуда судгача борган аризаларни ҳеч эшитма-ганмиз. Бу факт! Бироқ сўнгги йилларда бу борада ҳуқуқий саво-донлик анчайин жонланди. Хатто соддадил шоирла-римиз эл-улус орасида катта ҳурматга эга бўлган машҳур-ларни ҳам ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун судга бера бошладик. Бу эса муаллифлик ҳуқуқлари бўйича қонуний механизмнинг реал ҳаётда ишлай бошлаганидан далолат. Эндиликда ижодкорлар ўз асарларига машҳурларнинг эътибори тушганидан шунчаки хурсанд бўлибгина қолмай, хонандаларни ўзининг меҳнатига, ижод маҳсулига нисбатан ҳурмат билан қарашга ўргатишмоқда.

Муаллифлик ҳуқуқини бузган хонанда ЖАРИМАГА ТОРТИЛДИ

Муаллифлик ҳуқуқларининг бузи-лиш ҳолатлари интернет ижтимоий тармоқларида аудиовизуал асарлар ва фонограммаларни сотиш ҳолатла-рида яққол намоён бўлмоқда. Аслида шеърини шоирнинг рухсатисиз қўшиқ қилиб ижро этиш мумкин эмас. Бу қонуний тартиб Ўзбекистон Респу-бликасининг “Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисида”ги Қонуни 62-моддасида ўз аксини то-пан. Ушбу моддага кўра, ҳуқуқ эгаси ёки мулккий ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилот билан шартнома тузмасдан асарлар ёки тур-дош ҳуқуқлар объектини такрорлаш, тарқатиш ёки ундан бошқача тарзда фойдаланиш муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқларини кўпид равишда бузиш ҳисобланади.

Шоир Бехзод Фазлиддинов Фарғона вилоят адлия бошқармасига murojaat қилган. Ушбу murojaat муаллифнинг аризаси асосида адлия бошқармаси мутасаддилари томони-дан ўрганиб чиқилиб, қонуний баҳо берилди.

Одатда, бирор нарсадан фойда-ланмоқчи бўлсак, албатта, эгасидан рухсат сўраб қўйиш ҳурмат ва одоб саналади. Олдин кўринса-да, бу эътибор муаллифга, мулк эгасига ва мулкка бўлган ҳурмат белгисидир. Қўшиқчи А.Шерматов эса, шоирнинг “Қутмаган қуларим, қутган қула-рим” номли шеърини тўпламида эълон қилинган “Хушёр дўстларим” шеъ-ринга муаллифнинг розилигисиз куй басталаб, ижро қилган ва ижтимоий тармоқларга жойлаштирган.

Ўрганишлар натижасида шоир Б.Фазлиддинга тегишли бўлган “Хушёр дўстларим” шеъри муал-лифнинг розилигисиз ва лицензия шарномасини тузмасдан қонунга ҳилоф равишда ижро қилинганлигига ойдинлик киритилди. А.Шерматов-га нисбатан маъмурий баёнома расмийлаштирилди. Хонанда жиноят ишлари бўйича Фарғона шаҳар суди томонидан Ўзбекистон Республи-касининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига назарда ту-тилган ҳуқуқбузарликни содир этган деб топилди, унга нисбатан тегишли тартибда маъмурий жарима жазоси тайинланди. Муаллифнинг ҳуқуқлари тикланди.

Дарҳақиқат, жамиятимизда ҳуқуқ эгасининг интеллектуал мулкига нисбатан ҳурмат ҳиссини шаклланти-риш зарур. Қуни ҳуқуқлар қонуна-н мустаҳкамлансагина, йирик ижодий асарлар дунёга келади, муаллиф мол-ди ва маънавий фойда топади.

Тўғри, аксариятимиз бу каби судлашувлар ҳақида эшитишга ҳали кўникмаганмиз. Лекин катта ишлар мана шундай кичик эпизодлардан бошланади. Ижрочилар эса муал-лифлик ҳуқуқини моддий мулк каби кўришлари зарур. Улар муаллифлар-ни ҳурмат қилишни ўрганишнинг аллақачон фурсати етганини тушуниб етса, қонунни ҳурмат қилсагина, тўғри йўл тутган бўлишди.

Умиджон НАЗИРОВ,
Фарғона вилоят адлия бошқармаси
масъул ходими

Давоми. Бошланиши 1-бетда

АЙТСАМ ТИЛИМ, АЙТМАСАМ ДИЛИМ КУЙМОҚДА...

Ёхуд писта пўчоғидан кема ясамайлик!

Фитратни ё Ҳожибой Тожибоев?

Пойтахтимизнинг Чилонзор ва Муқимий кўчалари кесишган чорраҳасида буюк ёзувчиларимиз Абдулла Қодирий, Чўлпон ва Фитратнинг деворга чизилган суратлари пайдо бўлганида қанчалик тўлқинланган ва ҳайратлангандим. Ҳар кун бу суратлар ёнидан ўтаётиб, қалбимни улғу ватанпарвар ёзувчиларимизга бўлган ифтихор, уларнинг ижодига бўлган эҳтиром тўлдирарди. Бошқалардан ҳам шуни кутгандим. Афсус...

Афсуски, яқинда Абдулла Қодирий таваллуд топган кун арафасида буюк адабни эслаб "Рост24" сайти мухбирининг сурат ёнидан ўтаётган замондошларимизга бу улғу сиймолар ҳақида нималарни билиши тўғрисидаги оддийгина саволларига берилган жавоблардан ҳайрат эмас, таажубда қолдим. Гарчи расмларнинг остида катта-катта ҳарфлар билан ёзувчиларнинг исми-шарифлари ёзиб қўйилган бўлса-да, турли ёшдаги миллатдошларимизнинг лоақал бирортасидан тузукли жавоб чиқмади. Ёзувчиларнинг асарлари у ёқда турсин, ҳатто ўзларини ҳам танимайдиган уч авлод вакиллари қараб жуда ачиндим. Сурат остида Фитрат деган ёзувнинг шундоқ кўриниб турганлигига қарамасдан, бир ёш йигит (демак ўқини ҳам билмайди) саволга Ҳожибой Тожибоев бўлса керак, деб жавоб бергани эса ҳаммасидан ошиб тушди. Баъзилар ҳатто "Йўқ, бизга бу ёзувчилар бегона, улар ҳақида бизга ўқитилмаган, биринчи марта эшитишми..." — деган сўзларни айтганида, булар қайси алифбода сабоқ олган ўзи? Ўттиз йилдан буён икки жаҳон овораси бўлиб айланган пўчиди, ёки "макуллатурага топширилаётган" кириллликми? Қайси алифбода? — деган саволлар тилимизни куйдиради.

Ўшандан буён суратлар ёнидан ҳар кун ўтаётганимда, Абдулла Қодирийнинг "Қўр бизнинг аҳволимиз, гафлатда

қандай ётамыз,

Жойи келган чоғида виждонни пулга сотамиз..."

сатрлари девордан отилиб чиқиб хаёлга ўқдек ботади. Шундай замонда, шундай даврда саводсизликни кечириб ҳам, оқлаб ҳам бўлмайдими. Авваллари одамлар саводсизлигидан уялган, хижолат чеккан. Ёсингиздами, классик адабиётимиз намоёндаларидан бирининг асарига амалдорлардан бири ўз саводсизлигига иқдор бўладиган зўр эпизод тасвирланган:

— Марҳамат, имзо чекинг, — дея муҳим бир ҳужжатни тутқизишди мартабали амалдорга. — Қандоқ бўларкан, андак бадхатароқ эдик-да-а... дея каловланади амалдор.

— Майли хунук бўлса ҳам зарари йўқ, қўлингизни қўяверинг, — деб қайта-қайта таъкидлаши оқибатида амалдор имзо чекишни пайсалга солишдан энди фойда йўқлигини сезиб, саводсизлигини тан олишга, "узр... саводимиз йўқ эди-и-я...", дейишга мажбур бўлади.

Ҳозир эса саводсизликни тан олиш, ундан уялиш ҳам шарт эмас, ижтимоий тармоқларнинг ўзи ҳамманинг юзига кўзгу тўтиб турибди.

Яқинда худди шундай бир видео сўровни қўриб, айрим ҳамюртларимизнинг ҳолига баттар ачиндим. Ахир ким бўлганда ҳам улар бизнинг миллатдошимиз, замондошимиз, ҳамюртимиз, акамии ёки укамиз-ку! Уларнинг жавоблари гарчи кулгилли бўлса-да, ҳар эшитганда қалбга оғир ботаяпти. Бошқалар бизнинг усти-миздан кулишига йўл қўяётганимиз ҳам аслида бир фожиа.

"Иккинчи жаҳон уруши қачон бошланди?", деган савол билан ўзбек ёшларига мурожаат қилаётган блогер уларнинг жавобларини ижтимоий тармоққа жойлаштириб катта иш қилдим, деб ўйлаётган бўлиши мумкин, ammo миллатимиз шаъни борлигини унутган қўринади. Кимдир саволга "Иккинчи жаҳон уруши 1945 йилда бошланган десан, яна биров 1943 йилда

бошланди дейди. Бошқа бир навқирон йигит эса 1441 йилда бошланиб, 1445 йилда тугаган дейди. Бошқаси эса бу ҳақда умуман маълумоти йўқлигини тан олади.

"Гитлер ким бўлган?" деган саволга эса 25-30 ёшли йигитларнинг аксарияти "Гитлер ўрсларнинг энг катта бошлиғи бўлган" ёки "Гитлер СССРнинг подшоиси бўлган", — деган жавобларни беришини эшитиб, кулишни ҳам, йиғлашни ҳам билмайсиз!

Ҳўш, улар қаердан пайдо бўлапти дейсизми? Ўзимиз эмасми уларни "тарбиялаётган"? Аммо буни таҳлил қилдиган, тан оладиган одам йўқ!

Алифбо бизнеси...

Биз эса "алифбо бизнеси" билан оворамиз... Бу фикримга ўзини ватанпарвар қилиб кўрсатаётган кўпчилик сохта фидойилар қарши чиқибди аниқ. Мана оддийгина мисол келтираман. Биз ўрта мактабда акамиз, опамиз ўқиган дарслик китобини ўқиганмиз. Биримиз олтин медал, биримиз кумуш медал олганмиз. Синглимиз, укамиз эса биз ўқиган китобларни ўқиган. Мамлакатимиз ва четдаги олий ўқув юртиларига кириб ўқиш учун етарли билимни кишлоқдаги мактабларда олганмиз. Кейин замон ўзгарди. Шу даражага етдикки, ўрта таълим мактабидидаги дарсликлари тепадан муаллифи билан тавсия қилаётган бўлишди. Қизиқ, математика дарслиғи бир йили Тошматов муаллифлигидаги китоб бўлса, иккинчи йили Ёшматовнинг муаллифлигидаги китобга айланди. Товба, 2x2=4 эканлиги китоб муаллифи ҳар кун ўзгарса ҳам ўзгармаслиги кундек равшанлигини билиб туриб ҳам юқоридан "тавсия"ларнинг кети узилмади... Бу бизнес бўлмай нима эди? Қолган гаплар эса ўзингизга ҳавола...

Гарчи алифбони ислоҳ қилишдан ҳеч ким моддий манфаатдорликни кўзлаётгани йўқ, деган иддаолар билан жар солишгаётган бўлишса-да, аслида бу ҳаракат миллатнинг манфаатини кўзлаётган йироқлиги ҳам кўриниб турибди. Бизнингча, шундай туюлаяпти. Яна бир саводсиз қатламнинг пайдо бўлишидан ким манфаатдор деган саволга жавоб топишимиз керак...

Алифбо бизнеси ҳам худди шундай... Худдики, алифбо ўзгарса, саводсизлик яхши томонга ўзгариб қоладигандек.

Аксинча... Алифбо ўзгарса, миллионлаб китоблар, дарсликлар ҳам қайтадан чоп этилади, қанчадан-қанча ҳужжатлар, миллий валютамиздаги ёзувлар, муҳрлар ва joyлар — шаҳар қишлоқларнинг номлари ўзгариши ва буларга кетадиган ортқича харажатлар ҳақида гап очгудек бўлсангиз, ўзи на кирилллик, на лотинда қойил қилиб хатосиз ёзишни билмайдиган, ёки бирор китобни на у алифбода, на бунисидан ўқиб кўрмаган "шотирлар" дарров оғзингизга уради: "Нима эдим, кирилл алифбосида ёзилган китоблар лотинда ёзилса, неча-неча вароқлар "эконом" қилинаришми... Жой номларини ҳам қайтадан ёзиш шартмасмиш. Баъзи шаҳарлар

ўзгариши мумкин эмиш холос. Пулнинг янгиси янги имлода босилармиш (барибир ушбу технологияга ўзгартиш киритилди) муомалага киритилармиш, эскилари эса яроқлилик муддатига қараб кези келганда йиғиштириб олинаришми. Буларга ҳеч қандай харажат кетмасмиш..."

Худди эртаққа ўхшайди... Битта ҳарф учун Ўзбекистондан четга чиқиш эмас, ҳатто мамлакатимиз ичкарисида ҳам ишимиз битмаслигини қосқил билмасак. Оддийгина фуқаролик паспорти ёки кадастр ҳужжатларидаги машмашаларни худди билмайдигандек гапириш кимларгадир осон шекилли.

Шу ўринда бундан бир неча йил аввал ички ишлар идорасидагиларнинг ўн етти ёшли қизининг фуқаролик паспортидаги биргина хатоси қанча сарсонликка сабаб бўлганини эслаш қийин. Россияга олий ўқув юртига кириш учун самолётда учиб борган қиз аэропортнинг ўзидаёқ ҳаракати чекланганлиги, ҳатто ўша ерда яшайдиган, уни кутиб турган бувиси билан кўришишга ёки гаплашишга ҳам рухсат берилмаганлиги, ҳуқуқ чекланганлиги ва ўша кунёқ Москвадан Тошкентга қайтариб юборилганлиги ҳақидаги факт ортида қанча асаблар, моддий ва маънавий йўқотишлар борлиги айтишга осон. Бошқаларнинг хатоси учун ёш қизнинг аэропортда фуқароларни сақлаш хонасида худди жиноятчига ўхшаб сақланиши уни доводиратиб қўйгани аниқ. Ўзбекистонга учиб келган унинг ота-онаси хатога йўл қўйган ички ишлар идорасини судга бериб, моддий ва маънавий зарар ундиригани билан қизнинг руҳий ҳолатидаги тушкунликнинг ўрнини қоплаб бўлмаслигини тушунгандирсиз. Бу бир мисол. Бундай мисоллар эса ҳамма соҳада хоҳлаганча топилади.

Бир вергул ярим миллиард сўмнинг "бошини еб" турса-чи...

Саводли бўлиш нечоғли зарурлигини қайта-қайта таъкидлагимиз келади. Нотўғри ёзилган битта нуқта ёки вергул 551 миллион сўм божхона тўловини тўлашга сабаб бўлишига нима дейсиз? Давлат божхона қўмитасининг Навоий вилояти бошқармаси судга ариза бериб "GLP" МЧЖдан 551 миллион 4 минг 453 сўм божхона тўловларини ундиришни сўраган. Сингапур давлатидаги "Contowest Pte. LTD" компанияси ва "GLP" МЧЖ ўртасидаги шартномага асосан Ўзбекистонга олиб келинган товарга "Лойиҳаларни ва импорт контрактларини комплекс экспертиза қилиш маркази" ДУК томонидан нотўғри хулоса берилган. Яъни, марказ ҳодимларининг масъулиятсизлиги туфайли 653.115 м² жумласи ўрнига 653.115 м² деб ёзилган. Битта нуқта ўрнига вергул ёзилганлиги судма-суд шунча сарсонгарчиликка сабаб бўлган. Аслида МЧЖ томонидан олиб келинган 653.115 м² товар учун имтиёз қўлланиши лозим эди. Бу мисолнинг лотин алифбосига нима алоқаси бор, деб ўйлаётгандирсиз? Тўғри, бунинг лотин имлосига ҳеч қандай

алоқаси йўқдир, ammo нуфузли идораларда ишлаётган масъул ҳодимларнинг саводи ҳаминқадарлигига алоқаси ҳам, дахли ҳам бор, албатта.

Саводсизлик ҳамма соҳанинг илдизига болта уради. Масалан, бизнес соҳасини олайлик. Тадқиқотларга кўра, бирор компаниянинг сайтига кириб, унда имловий хатоларни кўрган фойдаланувчиларнинг 90 фоизидан компанияга нисбатан ишончсизлик ҳисси уйғониши аниқ. Чунки компания ўз махсулоти ёки хизмати ҳақида тўғри маълумот бера олмайдими, демак, махсулот ёки хизмат сифати ҳам шубҳа остида бўлиши тайин. Чет эллик ҳамкорлар эса бундай компаниялар билан олди-берди қилишни асло истамайдими. Хуллас, ҳаммаси — юзими, кўзимиз бўлган саводимизга боғлиқ.

Ҳамма гап халқ деган денгизнинг ҳар қандай янглик ва ўзгариши, керак бўлса бундай инқилобни қандай қабул қилиши, ўлаштириши ва ўрганиши-да. Ёки халқнинг манфаати бу ерда бир пулни?

Энди биздан даҳолар чиқмайдими?!

Яқинда миллатимиз жонқуярларидан бирининг саҳифасида ўқиганим қуйидаги фикрлар тилими, дилимни куйдирган дардларни қайта янгилади:

"Бугунги кунда бона ураётганимиз учинчи Ренессанс — уйғонш даври анча йиллар олдин содир бўлиши мумкин эди. Лотин ёзуви — туркий халқларни бирлаштиради, дея улк тилиннг пешонамизга ёпиштирилиши илм-маърифатнинг оёғига болта урди. Ўша йиллари рус шовинист-ти Луначарский жаноблари жон-жаҳди билан лотинизация сўвсатини бошлаб юборган. Лотин ҳарфлари туркий халқларни бирлаштиради, дея зиёлиларнинг онига сингдирилган гоа аслида буюк фитнанинг бошланиши эди холос. Асл мақсад эса бу халқларнинг илдизини ўлак тилиннг ўтмас ҳарфлари билан қирқиш, олтиндан қиммат бой илмий меросларни ўқий олмайдиган, фойдаланиб билмайдиган даражага тушириш эди. Миллатимиз орасидан қайта даҳо чиқмайдиган, саводсиз омиларни яратиб, бошқа миллатга қарам бир қавмии шакллантириш эди. Кимлардир томонидан узокни кўзлаб ҳаракатга келтирилган бу буюк фитна аянчли оқибатларга олиб келди. Илгирманчи аср бошида зуркираётган ўзбек маърифатига, уйғонш даврига ана шу тариқа барҳам берилганди..."

Ҳўш, йигирманчи асрда-ку илпожси эканмиз, эрксиз эканмиз. Бугун-чи, бугун?! Бугун бизга ким ёки нима ҳалақит берапти? Ҳазрат Навоий таъбири билан айтганда қачонгача "писта пўчоғидан кема ясашда" давом этамиз?! Ўтмишимиз фахрли. Буюк даҳолар, мутафаккирлар, соҳибқиронлар авлодиданмиз. Миллатимиздан энди даҳолар чиқмайдими, деган савол кўнглингизга оғир ботса ҳам, бу саволни ўзингизга бир бериб қўринг...

Маруса ҲОСИЛОВА,
"Инсон ва қонун" муҳбири

СИРДАРЁ ҳудуди жиҳатидан республикаимизнинг кичик вилояти саналади. Аммо сўнгги йилларда ана шу вилоятда ҳам катта ҳажмдаги ва кенг қўламли бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда. Агар бу томонларга йўлингиз тушса, Сирдарё кун сайин янгиланиб, янада обод бўшага айланиб бораётганига ғувоҳ бўласиз. Бунёдкорлик ҳамда янгиланишлар нафаси вилоятнинг ҳар бир туман ва шаҳарида сезилиб турибди.

Катта ўзгаришлар билан юзма-юз

Масалан, биргина Боёв тумани олайлик. Туман марказидаги узунлиги 4 километрли йўл ободонлаштирилиб, аҳоли учун соғломлаштириш йўлига барпо этилди. Умумий қиймати 6 миллиард 182 миллион сўмлик мазкур лойиҳани якунига етказиши "Сирдарё вилояти лойиҳалар ишлаб чиқариш бошқармаси" масъулияти чекланган жамияти ва "Шохруҳ-Демирбек" МЧЖ жамоаси ўз зиммасига олган. Ушбу лойиҳа вилоят ҳокимлиги ҳузуридаги "Ягона буюртмачи инжиниринг" компанияси буюртмасига асосан амалга оширилмоқда. Хусусан, бу ерда велойўлак, пйедалар ва кўзи оқизлар учун хавфсиз йўлакча бунёд қилинган. Йўл ёқасига ёриткичлар ва сўғориш тизими тармоқлари ўрнатилиб, атроф кўкаламзорлаштирилди.

— Аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишга биз — тиббиётчилар масъулмиз. Президентимиз Шавкат Мирзиёев ҳам соғлиқни сақлаш тизими ходимлари билан ўтказган мулоқотида касалликларнинг асоратларини давола-

гандан кўра унинг олдини олиш ва профилактикасига алоҳида эътибор қаратиш зарурлигини таъкидлади, — дейди патронаж ҳамшира Мавлуда Маҳмудова. — Айтайлик, пйеда юриш юрак-қон томир ва таянч-ҳаракат аъзолари касалликларига чек қўяди. Шу боис, шогирдларим билан бирга буни ҳамюртларимизга тўғри тушуниришга ҳаракат қилияпмиз.

МАКТАБГА ЭЪТИБОР — МИЛЛАТГА ЭЪТИБОР

Азиз Мирзааҳмедов бошчилигидаги "Сирдарё вилояти лойиҳа ишлаб чиқариш бошқармаси" МЧЖ томонидан туманининг "Истиқлол" маҳалласида жойлашган, 648 ўринли 31-умумий ўрта таълим мактаби биноси ҳам мукаммал таъмирланди. Унгача мазкур таълим муассасаси анчагина абзор ҳолатда эди. Бунёдкорлар мактабнинг том ҳамда фасад қисми, иссиқлик тизими, эшик-дараза ва ромларини, пол қисмини янгиллаб, замонавий кўринишдаги бинога айлантиришди.

Вилоят ҳокимлиги ҳузуридаги "Ягона буюртмачи инжиниринг" компанияси буюртма-

чилигида "БРК Гулистон" МЧЖ қурувчилари томонидан мукаммал таъмирланган яна бир таълим маскани Боёвнинг "Навбахор" маҳалласида жойлашган 48-умумий ўрта таълим мактабидир. Ўтган асрнинг 80 йилларида барпо этилган бу мактаб жуда ночор ва таъмирталаб аҳволга келиб қолган эди. Давлат дастурига асосан амалга оширилган бунёдкорлик ишларидан сўнг унинг биноси ҳам худди 31-мактабникидек замонавий қиёфа касб этди. Қолаверса, мактабнинг 450 ўринли қўшимча ўқув биноси ҳам мукаммал таъмирдан чиқарилгач, ўқувчилар бир навбатда ўқийдиган бўлишди. Аини пайтгача эса дарслар икки навбатда ташкил қилинганди. Ҳозир ушбу мактабдаги шарт-шароитлар шаҳардагидан асло қолишмайди. Зеро, энг яхши инвестиция таълимга киритилган инвестиция эканлигини бугун дунё давлатлари тажрибаси тасдиқлаб турибди. Фарзандларимиз нечоғлик замонавий, барча шарт-шароитларни ўзида мужассам этган масканда таҳсил олсалар, таълим сифати ва самарадорлиги ҳам шунга монанд бўлади.

ОНА ВА БОЛА САЛОМАТЛИГИ — СОҒЛОМ КЕЛАЖАК ДЕМАК

Маълумки, аини вақтда она ва бола саломатлигига бўлган эътибор давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан биридир. Шундан келиб чиққан ҳолда Сирдарё вилояти перинитал марказида қўшимча 40 ўринли гинекология биноси қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Янги бинода 2 та жарроҳлик хонаси, тахлил хонаси, реанимация ва беморлар учун мўлжалланган, барча қулайликларни ўзида мужассам этган хоналар мавжуд. Шунингдек, ёритиш, иссиқлик ва ҳаво алмаштириш тизимлари ишга туширилди. Мазкур бино қурилиши учун 2 миллиард 680 миллион сўм маблағ сарфланди. Замонавий дизайн, янгича лойиҳалар устидаги изланишлар ўз самарасини бериб, ҳозир вилоятнинг олис ҳудудларида истиқомат қилувчи хотин-қизлар учун ҳам муносиб хизмат кўрсатиш йўлга қўйилмоқда.

КЕЛАЖАГИМИЗ ДАВОМЧИЛАРИГА ҚУВОНЧ УЛАШИБ...

Эътироф этиш керак, Президентимиз ташаббуси билан юртимизда таълимнинг илк бўғини саналган мактабгача таълимга юксак эътибор қаратилмоқда. Бинобарин, янги мактабгача таълим муассасаларини барпо этиш, мавжудларини капитал таъмирлаш орқали келажагимиз давомчиларига муносиб шарт-шароит яратиш яхши аънаъга айланган. Бунини Сирдарё заминидаги бунёдкорликлардан ҳам англаш қийин эмас. Хусусан, вилоят ҳокимлиги ҳузуридаги "Ягона буюртмачи" инжиниринг компанияси буюртмаси асосида Ховос туманининг "Бинокор" маҳалласида 90 ўринли, барча қулайликларга эга бўлган янги мактабгача таълим муассасаси қурилди. Илгари маҳалладаги болажонлар мослаштирилган бинода тарбияланар эди. Янги масканда ўйин майдончалари, гуруҳ хоналари, машғулотлар зали ҳамда ошхона мавжуд. Мароқли хордик чиқариш учун шинам ва қулай хоналар тайёрланган. 2 миллирдан 454 миллион сўм маблағ эвазига барпо этилган мазкур мактабгача таълим муассасаси "Боёв Интер фахри" хусусий корхонаси қурувчиларининг машаққатли меҳнатлари самарасидир. Бундан эса ота-оналар ва худуд аҳли беҳад мамнун. Айниқса, кичкинтойлар кўзидаги қувончни таърифлашга тил ожиз.

ТИББИЙ ХИЗМАТ СИФАТИ БИРЛАМЧИ БЎҒИН ФАОЛИЯТИГА БОҒЛИҚ

Сир эмаски, бундан 2 йил муқаддам — 2020 йилнинг 1 май кунини Сардоба сув омбори фожиаси юз берган-

ди. Ўшанда ҳудуддаги жуда кўп бино-иншоотлар жиддий талофат кўрганди. Шунинг учун тумандаги "Дўстлик" қишлоқ врачлик пункти учун ҳам янги, замонавий бино бунёд этилди. Табиийки, худуд аҳолиси бунини катта мамнуният билан қутиб олди. Тўғри-да, республика-мизда тиббиётнинг аҳоли энг кўп мурожаат қиладиган бўғини қишлоқ врачлик пунктлари ҳамда оилавий поликлиникалардир. 100 ўринга мўлжалланган аини тиббиёт масканида кундузги шифохона (эркак ва аёллар учун алоҳида), умумий амалиёт шифокори, хирург, физиотерапия, лаборатор тахлил ва муолажа хоналари мавжуд. "Элегант строй" МЧЖ бунёдкорларининг меҳнат маҳсули саналган ушбу бинони кўздан кечиран экансиз, жаннатмонанд диёримизда халқ фаровонлиги йўлидаги савобли ишлар ҳеч қачон тўхтамаслигига амин бўласиз.

"Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили" деб номланган жорий йилда ҳам "Сирдарё вилояти лойиҳалар ишлаб чиқариш бошқармаси" МЧЖ жамоаси янгидан-янги лойиҳалар устида иш олиб бормоқда. Боёв туманининг "Бунёдкор" маҳалласи ҳудудида жойлашган, мукаммал таъмирланиши режалаштирилган 5-сонли оилавий поликлиника шулар жумласидандир. Лойиҳага асосан қабулхона, шифокор хонаси, кундузги стационар, муолажа хонаси, гинекология, эмлаш, педиатр, дастлабки кўрик, бош ҳамшира ва ҳамширалар хонаси замонавий қиёфа касб этади. Жаҳон банки томонидан молиялаштирилиш кўзда тутилган мазкур тиббиёт масканининг лойиҳа қиймати 476 миллион сўмни ташкил этади.

Гулижаҳон АШУРОВА

Ё'ЛОНЛАР

Buxoro viloyat adliya boshqarmasining 2022-yil 28-apreldagi buyrug'iga asosan advokat Saryeva Sofiya Barisovnaga Buxoro viloyat adliya boshqarmasi tomonidan 2018-yil 25-dekabrda berilgan advokatlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini beruvchi BH №000081-sonli litsenziyasining amal qilishi va boshqaruvning buyrug'iga asosan berilgan advokatlik maqomi (advokatlik guvohnomasi №081, 25.12.2018-y.) uning arizasiga muvofiq tugatildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 12-maydagi "Advokatura instituti samaradorligini tubdan oshirish va advokatlarining mustaqilligini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5441-sonli

Farmoniga muvofiq, Buxoro viloyat adliya boshqarmasining 2022-yil 28-apreldagi buyrug'iga asosan Sayidov Toshpo'lot Davronovichga tegishli bo'lgan Buxoro viloyat adliya boshqarmasi tomonidan 2009-yil 21-sentyabrda berilgan advokatlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini beruvchi BH №000001-sonli litsenziya o'z kuchini yo'g'otdi hamda unga BH №000226-sonli litsenziya qayta rasmiylashtirildi.

"Notariat to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 152-moddasi va Qashqadaryo viloyat adliya boshqarmasi huzuridagi malaka komissiyasining 2022-yil 27-apreldagi 4-son yig'ilish qaroriga asosan Shahrisabz tumanida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Pattayeva Mux-

lisa Irgashevna (litsenziya KS 0022, 2020-yil 24-aprel) viloyat adliya boshqarmasi tomonidan berilgan xususiy notarial faoliyat bilan shug'ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishini 1 oy muddalga, ya'ni 2022-yilning 28-aprel kundan 28-may kuniga qadar hamda Qarshi shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Raximova Saodat Djurabayevna (litsenziya KS 0035, 2020-yil, 27-aprel) viloyat adliya boshqarmasi tomonidan berilgan xususiy notarial faoliyat bilan shug'ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishini 1 oy muddatga, ya'ni 2022-yilning 30-aprel kundan 30-may kuniga qadar to'xtatish to'g'risida qaror qabul qilindi.

Инсон ва қонун

МУАССИСА:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

"Адолат" миллий ҳуқуқий
ахборот маркази нашри
info@adolatmarkaz.uz

2007 йил 3 январда
Ўзбекистон
Матбуот ва ахборот
агентлигида
0081-рақам билан
рухсатга олинган
ISSN 2010-7497
#72030749008

Бош
муҳаррир

Қўқор
НОРҚОБИЛ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Икромов Музафр Мубаракхўжаевич
Тожиев Фурият Шомуродович
Юлдашев Шохидхон Руфатовна
Бахронов Шерзод Холмуродович
Искандаров Ёрбек Нурбекович
Эргашева Дилфуза Рустамовна

Тахририятга келган
қўлзмалар тақриз
қилинмайди ва муаллифга
қайтарилмайди.

Набатчи
Гулбахор Ортиқхўжаева

Саҳифаловчи-
дизайнер
Жасур Тожибоев

Нашр индекси: 137

"ИНСОН ВА ҚОНУН" газетаси тахририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А3 бичимда, 2 босма табақ ҳажмида, офсет усулида "Business print" хусусий корхонаси босмахонасида чоп этилди.

Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Сўғалли ота, 5а-й

Тиражи — 3620
Буюртма — 107

Топшириш вақти — 19:00
Топширилди — 19:00

МАНЗИЛИМИЗ:

100 115, Тошкент ш.

Чилпонор кўчаси-29.

Факс: (0371) 277-02-97

Обуна бўлими: 277-02-57

Баҳоси келишилган нархда

1 2 3 4 5

Ота-бобосидан қолган осори атиқаларни, оилавий мероси бўлган қадимий буюмларни сотиб, бир даста пулни чўнтагига солган одамни кўз олдингизга келтиринг. Бу буюмлар беморликдан ёки ўта муҳтожликдан сотилган бўлса, меросхўрни оқлаш мумкин, балки. Нима бўлганда ҳам, ўша меросхўр бундай йўл тутмаслиги кенга эди. Агар у қонуний йўл тутганида, ҳуқуқини билганида маданий меросимиз бу музейда эмас, Тарих музейида турган бўлар эди, балки. Лекин ўғирланган ёки арзимас пулга сотиб олиниб, кейинчалик қимматроққа пулланаётган, маданий меросимиз бўлган қадимий буюмлар, миллий ҳунармандчилигимиз тарихидан ҳикоя қилувчи ноёб заргарлик ашёларини чегарадан олиб ўтишга уринишлар жуда кўп учрайди. Аслида маданий бойликларнинг олиб чиқилиши ва олиб кирилиши тартиби Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 23 мартдаги “Ўзбекистон Республикасида маданий бойликларнинг олиб чиқилиши ва олиб кирилиши масалаларини тартибга солиш тўғрисида”ги қарорига мувофиқ амалга оширилади. Эллик йил муқаддам ва ундан ҳам олдинроқ яратилган маданий бойликлар Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиб кетилиши қонунан тақиқланган. Шундай бўлишига қарамай, ўзини уddaбурон санаган, осон йўллар билан кўпроқ пул топишни ўйлайдиган айрим фуқаролар жиноятнинг турли хил қинғир йўлларини ахтаришади. Устомонлик билан иш тутишди, лекин хушёр божхоначилар касбига садоқат билан ишлаб, уларнинг қинғир ишларини бир зумда фош этишини хаёлларига ҳам келтиришмайди.

Хар сафар Давлат Божхона қўмитасининг “Божхона тарихи музейи”га янги экспонат келганида Ватанга хиёнат ва ватанпарварлик ўртасида қураш ниҳояланган, садоқат ғалаба қилган бўлади! Ноқонуний ҳаракатни амалга оширган олғирлар ҳам ўзлари сезмаган ҳолда Ўзбекистон божхоначилигида яна бир “кашфиёт” қилган бўлишади.

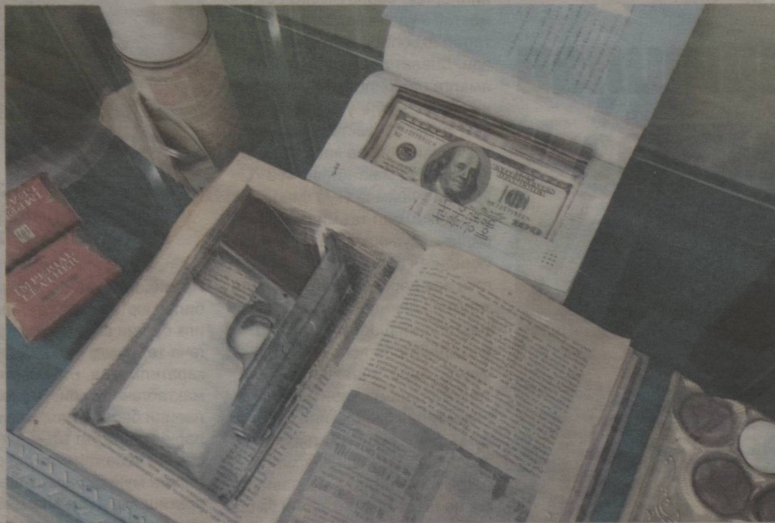
2017 йилда ташкил топган музей нафақат божхона тарихи ва бугуни, балки, шу касб фидойиларининг ҳалол меҳнати, ватанпарварлиги ҳақида ҳам ҳикоя қилади.

Тарвуз ёки ёнғоқ, шоколад дончалари орасига ёки тамаки қутиси ичига беркитилган гиёҳвандлик моддалари, миллий таомимиз паловнинг ичига яширилган тилла тақинчоқлар, сақич қутиси орасидаги флешка, патир нон ёки қишки маусумга мўлжаллаб тайёрланган, шиша банка ичига беркитилган помидор соки орасидаги героин божхонани четлаб ўтишга уринишларнинг ақл бовар қилмайдиган даражадаги “янги ихтиро”ларидан ҳикоя қилса, божхоначиларнинг бу борадаги топқирлиги эса, ундан ҳам қизиқарли фактдир!

Айниқса, китоб саҳифалари орасига яширилган пистолет,

Музейлар — тарих кўзгуси, бу ердаги ҳар бир буюмнинг ўз тарихи бор. Музейнинг ичкари хонасидаги мана бу териси шилинган айиқполвон ҳам баланд тоғлар орасида, табиат қўйнида эркин сайр қилиб юрганида бир пайтлар экспонатлар қаторидан қўним топаман, деб ўйламагани аниқ. Ўзбекистон “Қизил китоби”га кирилган Бухоронинг ноёб турга мансуб Хонгул бугуси ҳам шохлари кесилиб, бу ерга олиб келинишни истамаган, албатта. Биз — одамлар она табиатга, тилсиз жониворларга бунчалар бешафқатмиз-а, бунчалар бағритошмиз... Ўзимиз қай аҳволда она табиатга бешафқатларча муносабатда бўлаяпмизу яна табиат инжиқликларидан нолиймиз!

БИРИНЧИ МАҚОЛА

Божхоначилар музейига борганмисиз? Албатта, бориб кўринг!

сув қайнатгич — тефал ичидаги долларлару автомобиль баллони ичига беркитилган кўп миқдордаги тилла буюмлар хушёр божхоначиларнинг топқирлиги, ҳалоллиги сабаб фош бўлди ва чегара божхона пунктларида ушлаб қолинди.

Буюк Ипак йўли — БОЖХОНАЧИЛАР НАЗОРАТИДА

Божхона тарихи музейи бошқа музейлардан ўзига хослиги билан ажралиб туради. Мамлакатимиз божхона тарихининг турли даврларига оид экспонатлар сизга турли мавзуларда ҳикоя қилади. Музейнинг “Халқаро божхона ҳамкорлиги” бўлимида божхона органлари томонидан амалга оширилаётган ишлар ва давлатимиз божхоначиларининг хорихлик ҳамкасблари билан ўзаро ҳамкорлик муносабатлари акс этган. Жаҳон божхона ташкилоти бош қотиби Куньо Микурянинг республикамызга

охириги уч йилда 4-5 мартаба келиб-кейтишининг ўзиёқ ўзаро ҳамкорлик муносабатлари яхши йўлга қўйилганини кўрсатиб турибди. Ҳар бир ноёб буюм, қадимий эсдалик совғаси ҳамкорлик муносабатлари ҳақида сўзлайди гўё.

Тарихий манбаларда мамлакатимиз ҳудудига илк ўрта асрларда, яъни V-VIII асрларда фаолият юритган божхона масканлари ҳақида қизиқарли маълумотлар сақланган.

Буюк Ипак йўли манзилгоҳларининг асосий қисми қадимда мамлакатимиз ҳудудидан ўтганлиги боис, минг йиллар давомида турли халқлар орасида ўзаро савдо-сотиқ ва маданий алоқалар ривож топди. Эраимиздан аввалги минг йилликлардаёқ иқтисодий алоқалар ривожланди. Савдо-сотиқ алоқаларининг ривожланиши эса, бож-хирож олиш аъёнларини вужудга

келтирди. Аста-секин давлатнинг муҳим муассасаларидан бири сифатида божхона хизмати юзгага келди.

Бугунги кунда ўзбек тилида “бож”, “божхона”, “бож ундириш”, “бож-хирож” каби бож тизими билан боғлиқ бир қатор атама ва иборалар мавжуд. Уларнинг кўпчилиги “бож” сўзига алоқадор равишда шаклланиган. Аслида келиб чиқиши қадимги Сўғдий тилда “баж” бўлган ушбу сўз милодий VIII асрнинг 20-йилларида тааллуқли Муғ тоғи сўғдий хужжатларида учрайди.

Божхонада қадимдан олиб ўтилаётган буюмларга махсус муҳр — тамга босилгани учун ҳам бож хизматида бўлган давлат ходимлари, яъни божгирлар “тамгачи” деб аталган.

Ўрта аср манбаларида туркий халқлар қадимдан кенг тарқалган ҳудудларда, айниқса, тоғ ва тоғолди ўлкаларида “Темир-дарвоза” маъносида кўплаб жой номлари учрайди. Бу ном билан юритиладиган жой номларининг бир қисми ҳозиргача сақланиб қолган ёки бошқа тилларга ўтирилган ҳолда етиб келган. Бу эса қадимги туркий халқларда чегара ва божхоначилик аъёнларини кенг тарқалганидан дарак беради.

Темурийлар салтанати даврида Ўзбекистон ҳудудидаги Шарқ ва Ғарб, Шимол ва Жануб йўналишлари орқали ўтган йўлларда жойлашган божхоналардан савдо ва элчилик карвонлари турли молларни олиб ўтишган. Божхоналар савдо тизимини тартибга солиб

турган ва тушумлар ҳисобига мамлакат иқтисодига маълум даромад келтирган. Расмий божхоналар билан бир қаторда, пойтахт шаҳарларда божхона вазифасига дахлдор ишлар — элчиларга йўл ҳужжатлари, уларнинг подшоҳларига мўлжалланган мактубларни расмийлаштириш ҳам амалга оширилган.

Тарих тилга кирганда ўтмиш хотиралари кўз ўнгимизда жонланади. Ҳар бир соҳанинг ўз тарихи бор. Божхоначилар касб йўналишининг тарихи ҳақида гапирганда, қадимий божхона ёдгорлиги сифатида Тавка қалъасини ёдга олади, албатта. Музейдаги қалъа макети мазкур иншоот ўтмишда божхона маскани бўлганини эслатади.

Ўша даврларда карвонларнинг келиб-кейтишини узоқдан кўриб, назорат қилиб туриш имконияти бўлган жойларда ҳам божхона масканлари барпо қилинган экан. Одатда, шундай жойлар сифатида асосан карвон йўлларига яқин тоғ ва тепаликлар танланган. Илк ўрта асрларга оид тоғ тепасида жойлашган божхона масканларидан бири Буюк Ипак йўлининг Шеробод тумани яқинидаги тоғ тизмаларидан бирида жойлашган Тавка қалъа ёдгорлигидир.

Тавка қалъасида олиб борилган археологик изланишлар унинг Буюк Ипак йўлида бекиёс ўрин эгаллаганини кўрсатади. Тавка қалъаси илк ўрта асрлар божхона иншооти сифатида талқин қилинади. Ушбу обида 1987 йилда Ўзбекистон Фанлар академияси академик Э.Ртвеладзе томонидан экспедиция изланишлари вақтида очилган.

Қалъа дастлабки қидирувлар натижасига кўра сўнгги Кушонлар даври милодий III-IV асрларга оид тарихий манбадир. Ёдгорликнинг ихчам ва маҳобатли кўриниши, ҳашаматли безатилиши, қишқи ва ёзги қабулхоналари, савдо карвонларидан тушган божларни вақтинча сақлашга мўлжалланган хоналари, карвонларни улар етиб келгунича кузатиб туриш имконияти уни божхона қалъаси деб талқин қилишга асос бўлади.

Бу маскан Эрондан келувчи карвонлардан бож олишни ташкил қилувчи қалъа сифатида Турк хоқонлиги даврида барпо қилинган. Унинг географик жиҳатдан Амударёга яқин тоғ бағрида жойлашганлиги, айнан карвон ўтадиган йўл бўйида қурилганлиги қалъа Эрон ва Ҳиндистондан келувчи карвонлар назорати учун барпо қилинганлигини тасдиқлайди.

Гулбахор ОРТИҚҲҲАЕВА,
“Инсон ва қонун” муҳбири

Мақоланинг давомини кейинги сонда ўқийсиз.